

Hele herligheden

– af Marianne Iben Hansen og Niels Bo Bojesen

VÆRKFORLØB

– med 120 i timen

Værkforløb til 0.-2. klasse udarbejdet af Trine May

Som det sikkert er de fleste indskolingslærere bekendt, er der 120 ord i vores sprog, som det vil være hensigtsmæssigt at arbejde med i undervisningen, for hvis eleverne bliver fortrolige med disse ord, vil det hjælpe dem mærkbart i deres læsning og skrivning. De 120 ord er nemlig de hyppigste ord i vores sprog.

Et univers af lyrik, musik og bevægelse

Der er mange bud på hvordan du kan arbejde med de 120 ord i undervisningen. Materialet her tager afsæt i bogen *Hele hertigheden – 120 rim om 120 ord, om 120 ting mellem himmel og jord*, hvori Marianne Iben Hansen har skrevet et kort rim til hvert af ordene. De mange rim er et overflødighedshorn af stemninger, dybde, fis og ballade, hverdag og vrøvl blandet mellem hinanden.

Ydermere har alle 120 rim fået tilsat musik af Søren Riis Vestergaard. Melodierne og arrangementerne har samme variation og mangfoldighed som teksterne. Der er produceret 120 små film, hvori Marianne Iben Hansen synger sangene og instruerer klassen i tilhørende bevægelser.

De 120 ord har således bevæget sig fra at være
 en liste med 120 ord til
 en bog med 120 rim til
 samling af 120 sange til
 120 film med rim, musik og bevægelse.

Sangene her er meget mere end blot 'at arbejde med de 120 ord'. Du *kan* bruge dem i et forløb om de 120 ord, men du kan også bruge dem til alt muligt andet.

Først og fremmest som en måde at krydre arbejdet med sprog på. I materialet her er **leg med sproget** nemlig i centrum. Indlæring af ordene bliver en slags sidegevinst, som dog ikke skal underkendes. Eleverne tilegner sig ordene ved at lytte til dem, sige dem, synge dem, stave dem, råbe dem, udforske dem, udtrykke dem i bevægelse, mærke dem, jonglere med dem og bygge videre på dem. Materialet tilbyder således en vej til at få kropslighed, kreativitet, leg og humør ind i sproget og i undervisningen.

Filmene kan indgå i undervisningen på utallige måder:

- som brainbreaks
- som start på dagen
- som slutning af timen
- en om dagen
- tre om ugen

- i visse perioder
- hele året
- som afsæt til andre aktiviteter
- som inspiration til selv at lave bevægelser til rim
- som en måde at opleve ordene som rytme og musik
- som et fristed
- lige som I vil

Materialet kræver ingen specielle musikalske eller rytmiske forudsætninger. Alt bliver instrueret, så du kan som lærer stille sig ned blandt eleverne og være med.

Videoerne er bygget ens op:

- Marianne introducerer ordet, siger rimet og fortæller i nogle tilfælde et par ord om tilblivelsen
- Bevægelserne gennemgås
- Musikken starter, og ordet staves rytmisk og i kor 3 gange
- Marianne synger/rapper sangen og laver bevægelserne 5 gange

Det er bedst, hvis du har Hele herligheden som bog eller ordkort. Så du kan læse rimet for eleverne et par gange og vise dem illustrationen, så rimet kommer ind gennem alle kanaler, før du starter videoen og måske afspiller den et par gange.

Hvornår, hvor mange gange og hvor længe er op til dig og klassens temperament, men det er en god ide at have det som tilbagevendende aktivitet, så eleverne vænner sig til formen, og så de får mulighed for at lære de enkelte rim så godt, at de kan begynde at synge/rappe/danse dem på egen hånd.

Til pædagoger og bibliotekarer

Materialet er varierende i sværhedsgrad og tempo. Mange kan sagtens bruges til børn under skolealderen. Gå ombord i udvalget og pluk fx 10 sange, som passer godt til jeres målgruppe – og som I selv har lyst til at videregive. Hvis det alligevel går for hurtigt, kan sangene synges uden akkompagnement, så I selv kan bestemme tempoet. Til de rim, der rappes, kan I evt. sætte tempoet ned ved at eksperimentere med de beats, som findes på Mariannes hjemmeside, <http://marianneibenhansen.dk/rap-beats/>

Som del af et forløb i danskundervisningen

Udover at bruge filmene i danskundervisningen som ovenfor beskrevet, kan du evt. vælge at arbejde videre med de enkelte ord, efter I har sunget, leget og bevæget jer til et af rimene.

Til et sådant supplerende arbejde kan du benytte det arbejdsark, der er tilgængeligt på hver enkelt side, hvor du finder filmen.

Alle 120 ark er bygget ens op, så eleverne efterhånden bliver fortrolige med, hvad de skal:

På samtlige ark står det pågældende ord i midten, og rundt om ordet er forskellige samtaler/aktiviteter i bokse. Den første boks har altid overskriften *Læs rimet, og tal om* – og tager direkte afsæt i Marianne Iben Hansens rim. Her er det ikke nødvendigvis kun et af de 120 ord, der indgår i samtalen, men kan også være Marianne Iben Hansens sjove måde at bruge sproget på. Det kan også være rimets rytme eller rimmønstre. Måske skal eleverne digte med eller i fællesskab lave et tilsvarende rim.

Det enkelte ord i undervisningen

Begynd lektionen med at fortælle klassen, hvilket ord, de i dag skal arbejde med, og skriv ordet på tavlen. Tal i klassen om, hvorvidt eleverne kender ordet, og lad dem komme med deres bud på, hvilke sammenhænge, det kan indgå i.

Forklar eleverne, at de nu skal opleve, hvordan ordet bruges i et sejt rim. Læs gerne rimet op for klassen fra bogen *Hele herligheden*. Bed herefter alle elever rejse sig og stå ved deres pladser.

Se nu filmen, mens eleverne står op. Lad dem allerede foretage bevægelserne under Marianne Iben Hansens instruktion, inden musikken begynder. Efterhånden som nummeret fremføres i filmen, kan eleverne synge/rappe med.

Efter I har sunget/rappet rimet med bevægelse (sammen med Marianne Iben Hansen) – måske flere gange, kan eleverne evt. arbejde med arbejdsarket. Hver elev får et ark.

Tal om spørgsmålene i den første boks på arket. Det er dig, der læser spørgsmålene op. Læs ét spørgsmål ad gangen, som eleverne drøfter, inden du læser det næste. I samtaleoplæggene relateres ofte, så vidt det er muligt, til elevernes egen verden. Se afsnittet *Struktur for samtaler*.

De næste bokse på siden varierer i indhold alt efter ordet. I den anden boks øverst på arket er oftest klassesamtaler om ordets betydning, fx hvordan det indgår i en talemåde, hvordan det kan ændre betydning, afhængig af sammenhængen, det indgår i osv. I de to midterste bokse skal eleverne typisk skrive noget i relation til ordet, finde *ordet i ordet* el. lign., og i boksen/boksene nederst på hvert ark skal eleverne farve bogstaverne, ordet består af, lave mønstre i dem, klippe dem ud og lime dem ind, bygge dem af tusser, af en snor osv. Ofte skal de også skrive en sætning, ordet indgår i.

Den enkelte elev kan samle alle sine ark i en mappe. Opfordr gerne eleverne til også at benytte bagsiden af arkene. Her kan de måske skrive rimet, de kan tegne osv.

Selv om eleverne allerede har bevæget sig til musikken, indgår også indimellem stemme og krop i det efterfølgende arbejde. Måske skal eleverne lave talekor, klappe i takt o.a.

Struktur for samtaler

Nogle af oplæggene til arbejdet med ordene er samtaler. Disse kan forekomme som klassesamtaler eller makkersamtaler. Ved klassesamtaler varierer samtaleformen, fx forekommer indimellem samtalestrukturen Popcorn.

Popcorn

Forklar klassen, at når man lavede popcorn i gamledage, foregik det i en gryde med olie og majs-korn. Det var vigtigt at lægge låg på gryden, for når majs-kornene blev varme, poppede de op én efter én.

Ved Popcorn-samtaler sidder eleverne tæt sammen på gulvet som majs-korn i en gryde. Du læser et spørgsmål op, og hvis en eller flere elever har et bud på svar, popper de op: De rejser sig op og siger svaret, når du har givet dem ordet, hvorefter de sætter sig stille og roligt ned igen. Strukturen medvirker til, at eleverne holder fokus, for hvem rejser sig næste gang? Kan jeg rejse mig næste gang? Hvad mon næste spørgsmål er? osv.

Andre gange foregår aktiviteterne på anden vis, fx til musik, i rundkreds med en bold osv.

Alle dem, der ...

Indimellem forekommer legen Alle dem, der ... Her sidder eleverne på deres pladser. Du læser en sætning op, og de elever, der passer til sætningen, rejser sig op. Efter en kort pause, sætter de sig stille og roligt ned igen. Nu læser du den næste sætning, og sådan fortsætter I.

Hvem tog kagen?

Dette er en remse, som benyttes flere gange i forløbet, fx i forbindelse med ER og TOG. Ved ER hedder den *Hvem er sødest?*, men aktiviteten er den samme. Legen leges sådan her:

Eleverne sidder i en rundkreds og skiftevis klapper på lårene og i hænderne i takt, mens de siger remsen i kor. En af elevernes navne indsættes, og denne elev siger sætningerne *Hvem mig?* og *Åh nej*. Herefter gentager I remsen, og navnet på næste elev i kredsen indsættes. Sådan fortsætter I.

Skift et bogstav

Denne leg foregår i tre- eller firemandsgrupper. Eleverne kan bruge bagsiden af arket. Øverst skriver de det pågældende ord med S T O R E bogstaver. Lad dem bruge hver sin farve.

Nu sender de hver især deres ark til den elev, der sidder til venstre, og modtager et ark fra den elev, der sidder til højre.

På de nye ark skriver de et ord under ordet, den anden elev har skrevet, men i det nye ord skal et af bogstaverne være udskiftet med et andet, og ordet skal findes (de må ikke skrive vrøleord). Rækkefølgen af bogstaver må heller ikke ændres. Sådan fortsætter de, så længe de kan. En besvarelse kan fx se sådan ud:

S I G

K I G

L I G

L A G

L U K

L A K

L A S

B A S

B A K

B A G

B Y G osv.

I kan sagtens lege legen med andre af ordene, end dem, der er foreslået i forløbet. Det bliver naturligvis sværere, jo længere ordene er. Fx kunne legen med afsæt i ordet ville udvikle sig sådan:

V I L L E V I L L E

B I L L E V I L D E

B Ø L L E K I L D E

K Ø L L E K U L D E

M Ø L L E K A L D E

Her kommer vi

Legen skal foregå et sted, hvor der er god plads. Klassen deles op i to hold, som står på hver sin lige linje med afstand imellem sig. Der skal også være plads bag de to linjer med elever.

Hold 1 bliver enige om et dyr, de vil være. De går mod hold 2, mens de råber HER KOMMER VI! HER KOMMER VI!

Hold 2 svarer: INGEN KAN PASSERE HER, FØR DE VISER, HVEM DE ER.

Hold 1 mimer nu det dyr, de har valgt, og hold 2 skal gætte, hvilket dyr, det er.

Du siger GÆTTET!, når dyret er gættet, og nu løber hold 1 tilbage til deres linje, og hold 2 forsøger at fange dem.

Når man er fanget, skifter man hold.

Nu er det hold 2s tur til at finde på et dyr, og sådan fortsætter legen, indtil alle er på samme hold.

Skriveopgaver

Indimellem er der små skriveopgaver eller opgaver, hvor eleverne skal finde ordet i andre ord osv. Måske skal de finde ord, der rimer, måske skal de danne nye ord af bogstaverne i ordet el. lign.

Nederst på hvert ark skal de skrive, farve eller 'bygge' det pågældende ord. Her varierer opgaverne, og som nævnt skal de indimellem formulere en sætning på skrift med ordet.

Alle de 120 ord findes som kopiark i forlængelse af vejledningen her. Print arket, laminer det gerne, klip/skær ordene fra hinanden og brug dem i forskellige lege efter arbejdet med én ordgruppe er færdiggjort. I kan fx lege:

Fang en makker

Hver elev får et kort med et ord. Eleverne går rundt i klassen til musik, og når musikken stopper, finder alle sammen med en makker. Er elevantallet ulige, er du selv med. De to elever, der har fundet sammen, læser deres ord op og formulerer hver især en sætning med deres ord. Herefter formulerer de i fællesskab en sætning, hvori begge ord indgår.

Nu bytter de ord, og musikken begynder igen.

Tre på stribe

Eleverne går sammen i tremandsgrupper, som har en bunke ord, der ligger med bagsiden op på midt på bordet.

En elev trækker et ord, læser ordet op, siger en sætning med ordet og lægger det på bordet med ordsiden op.

Næste elev trækker et ord, læser det op, siger en sætning med ordet og lægger det ved siden af det første ord. Hvem i gruppen kan sige en sætning, hvori begge ord indgår?

Sidste elev trækker et ord, læser det op, siger en sætning med ordet og lægger det ved siden af de to andre ord. Hvem i gruppen kan sige en sætning, hvori alle tre ord indgår?

Så begynder gruppen forfra.

God fornøjelse med forløbet.

Trine May, 2024